

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

ПОГОДЖЕНО

на засіданні вченої ради факультету
української філології, іноземних мов та
соціальних комунікацій
(назва факультету)

Протокол № 5 від «31» березня 2023 року

Декан Габелко - доц. О. М. Габелко
(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ЦДУ імені Володимира Винниченка
від «04» березня 2023 року № 60-ун

Голова приймальної комісії

Ректор Соболь проф. Є. Ю. Соболь

Обговорено й затверджено

на засіданні кафедри
української філології та журналістики
(назва фахової кафедри)

Протокол № 13 від «23» березня 2023 року

Завідувач кафедри Кирилук доц. О. Л. Кирилук
(підпис)

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

з філології

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО. МОВОЗНАВСТВО

(назва предмету/дисципліни)

для осіб, які вступають на I курс

денної/заочної форми навчання

для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

зі спеціальності: **Галузь знань: 03 Гуманітарні науки**

Наукова спеціальність: 035 Філологія

Рівень вищої освіти: третій - доктор філософії (PhD)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

про порядок проведення вступного випробування

Вступний екзамен до аспірантури зі спеціальності 035 Філологія з української мови та літератури є не тільки відповідальним моментом перевірки базових теоретичних знань і практичних навичок зі спеціальності, але й важливим етапом у підготовці майбутнього науковця. В основу програми покладено істотні питання з базових філологічних дисциплін: теорії літератури, історії української літератури, української літературної критики, історії української мови, діалектології, загального мовознавства, сучасної української літературної мови, порівняльної типології слов'янських мов, стилістики, лінгвістичного аналізу тексту, культури мови, ономастики тощо. Програма віддзеркалює сучасний стан розвитку українського літературознавства й мовознавства та загального мовознавства.

Фахове випробування – форма вступного випробування для вступу на основі здобутого ступеня вищої освіти (спеціаліста/магістра), яка передбачає перевірку здатності до опанування освітньої програми певного рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей.

Фахове вступне випробування проводиться **письмово**.

Структура екзаменаційного білета. Білет складається з п'яти запитань: чотири – теоретичні та одне – практичне (за вибором вступника).

Структура екзаменаційної оцінки.

1) екзаменаційний білет складається з 4 теоретичних запитань, кожне з яких оцінюється 30 балами.

2) практичне завдання: аналіз літературного твору або лінгвістичні розбори (на вибір вступника) оцінюється 80 балами.

Загальна сума балів за виконання письмових завдань екзаменаційного білета складає 200.

Якщо абітурієнт набрав менше 100 балів, то далі не може брати участь у конкурсному відборі на заявлену спеціальність. Якщо абітурієнт набрав від 100 до 200 балів – продовжує брати участь у конкурсному відборі на спеціальність 035 Філологія.

Час, який відводиться на виконання завдань, складає 2-і астрономічні години.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНЕ ВИПРОБУВАННЯ ПЕРЕДБАЧАЄ ВИМІРИ

Знань з літератури:

- основних моментів з історії української літератури;
- основних етапів розвитку науки про літературу від давнини до початку XXI століття;
- основних літературознавчих методів;
- особливостей літератури як виду мистецтва;
- основних положень, що стосуються теорії літературного твору;
- основних категорій літературного процесу.

Знань з мови:

- фундаментальних питань з історії української мови, сучасної української літературної мови та інших дисциплін;
- основних етапів розвитку української мови, зокрема й літературної, від найдавніших часів до XXI століття;
- основних мовознавчих методів;
- особливостей порівняльної типології слов'янських мов;
- стрижневих положень стилістики, лінгвістичного аналізу тексту, культури мови, ономастики та ін.;
- основних лінгвістичних понять і категорій.

Умінь з літератури:

- користуватися сучасними методами літературознавчих досліджень;
- володіти принципами і навичками системного аналізу літературного твору та аналізу літературного процесу;
- об'єктивно оцінювати художність літературного твору.
- виявляти та формулювати головні смислові інтенції твору;
- практично здійснювати аналіз художньо-літературного тексту з позицій рецептивної поетики;
- володіти методикою повільного прочитання тексту (аналіз «під мікроскопом»);
- здійснювати психологічний аналіз образів персонажів;
- аналізувати підтекстову сферу твору;
- здійснювати оцінку художності літературного твору за об'єктивними критеріями.

Умінь з мови:

- послуговуватися сучасними методами мовознавчих досліджень;
- володіти принципами й навиками системного аналізу лінгвістичних явищ, понять, категорій;
- здійснювати порівняння результатів досліджень вітчизняних та іноземних учених з того чи того питання;
- аналізувати одиниці різних рівнів сучасної української літературної мови;
- давати історичні коментарі щодо тих чи тих фонетичних, фонологічних, лексичних, морфемних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних та інших фактів;
- об'єктивно визначати й оцінювати специфічні риси української мови, що відрізняють її від інших слов'янських мов.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ З ЛІТЕРАТУРИ

Теоретико-літературна частина

1. Предмет теорії літератури як науки і як навчальної дисципліни. Зв'язок теорії літератури з іншими літературознавчими дисциплінами.

2. «Поетика» Аристотеля як вершинне досягнення естетичної думки в античну епоху. Характеристика категорії «Мімесис», її сучасне трактування. Категорія «катарсис», сучасне трактування.
3. Біографічний метод Ш. О. де Сент Бева.
4. Основні принципи культурно-історичної школи.
5. Компаративістика. Основні принципи. Функціональність у викладанні.
6. Психологічна школа в літературознавстві. Концепти психолінгвістичної теорії О. Потебні, його вчення про зовнішню та внутрішню форми слова.
7. Трактат І. Франка «Із секретів поетичної творчості»: психологічний інструментарій.
8. Психоаналіз та архетипна критика у літературознавстві. Українські психоаналітики.
9. Психопоетика: особливості підходу до аналізу художності крізь призму особистості письменника.
10. Мегатекст: складові, роль у розумінні психосвіту митця.
11. Структуралізм і постструктуралізм – шлях від автора. Особливості підходу до художніх явищ.
12. Принципи рецептивної поетики.
13. Література як мистецтво слова. Функції літератури. Націєтвірна функція літератури.
14. Література й інші види мистецтва (музика, живопис, кіно): особливості взаємодії.
15. Художній образ, дефініції. Поняття «художня деталь».
16. Зміст літературного твору: складові. Форма літературного твору: рівні. Формозмістова єдність. Загальна характеристика.
17. Родо-видо-жанровий рівень форми літературного твору. Підходи.
18. Композиційний рівень форми літературного твору. Композиційні прийоми. Сюжет і фабула.
19. Мовленнєвий рівень художнього твору. Маркована лексика. Тропи. Фігури.
20. Методологія системного підходу. Категорії, проблема складу поетики літературного твору. Поняття «прийом».
21. Художнє мислення письменника як формоутворюючий чинник. Поняття «художнє бачення». Вплив художнього бачення на формування художнього світу письменника.
22. Художній талант як бачення сутності речей та явищ. Значення цієї особливості таланту для художності літературного тексту.
23. Чинники енергетики художнього тексту (інформативна щільність, підтекст).
24. Поняття «літературний процес», «літературний напрям», «літературна течія», «літературна школа». Поняття «традиції і новаторство в літературі».
25. Бароко: загальна характеристика.
26. Класицизм: загальна характеристика.
27. Сентименталізм: загальна характеристика.
28. Реалізм: загальна характеристика.
29. Модернізм, його течії: загальна характеристика.
30. Постмодернізм: загальна характеристика.

Історико-літературна частина

1. Календарно-обрядова лірика. Жанри. Художня своєрідність і поетична образність. Докладний ідейно-естетичний аналіз одного з творів («Нова радість стала», «А в кривого танця», «Маяло житечко, маяло»).
2. Українські народні думи. Історична основа виникнення дум, генетична спорідненість із давнім дружинним епосом. Класифікація та ідейно-тематичний зміст основних циклів дум. Жанрові ознаки, своєрідність поезики. Феномен українського кобзарства. Аналіз однієї з дум (за вибором).
3. «Слово о полку Ігоревім»: основні образи, символіка, фольклорні мотиви. Основна ідея твору як чинник його цілісності. Переспіви «Слова...» в українській літературі.
4. Життя і творчість Г. Сковороди як феномен доби Бароко. Учення про самопізнання і «сродну працю» у збірках «Сад божественних пісень» («Всякому городу нрав і права»), «Байки харківські» («Бджола і шершень», «Собака і Вовк»), вірш «Delibertate».
5. «Енеїда» та «Наталка Полтавка» І. Котляревського як явища просвітницького реалізму: специфіка жанрів (їх природа, генетичний зв'язок із західноєвропейськими жанрами просвітницької літератури). Чинники безсмертності цих творів.
6. «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка: поезика сентименталізму (особливості композиції, специфіка образної системи, ліризм оповіді) та просвітницького реалізму у повісті (авторська настанова, морально-етична проблематика, етнографізм і фольклоризм).
7. Роль фольклору у становленні естетичної системи українського романтизму: жанрове багатство (балади, медитації, героїчний ліро-епос тощо), розмаїття тем, сюжетів, образів (на прикладі творів Л. Боровиковського, П. Гулака-Артемовського, Є. Гребінки, М. Костомарова, А. Метлинського, «Руської трійці»).
8. Ранній період творчості Т. Шевченка. Романтизм ранніх творів митця (перше видання «Кобзаря»: теми, сюжети, образна система, зв'язок із фольклором). Гуманістичний пафос поем «Катерина» (психологізм образу головної героїні) та «Гайдамаки» (жанр героїчної поеми, загальнолюдська проблематика твору, романтизм образів).
9. Період «трьох літ» у житті і творчості Т. Шевченка: зміна світоглядної та естетичної системи («Три літа»). Сатирично-викривальний пафос поем митця названого періоду («Сон», «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Великий льох»). Аналіз одного з творів (на вибір).
10. Творчість Т. Шевченка періоду заслання. Поетичний світ митця як віддзеркалення трагізму його світовідчуття (цикл «В казематі», «І виріс на чужині», «Мені тринадцятий минало», «Якби ви знали, паничі...»). Аналіз одного з творів (на вибір).
11. Лірика Т. Шевченка останнього періоду творчості як відбиття оригінальних етичних і ціннісних установок автора («Сон» («На панщині пшеницю жала»), «Ісаія. Глава 35», «Доля», «Муза», «Слава»). Аналіз одного з творів (на вибір).
12. Особливості розвитку прози 1840-1860-х рр.: динаміка переходу від романтизму («Чорна рада» П. Куліша: особливості жанру (вальтескоттівські тенденції); особливості композиції та образної системи) до реалізму

- (фольклоризм і психологізм «Народних оповідань» Марка Вовчка, психологізм роману А. Свидницького «Люборацькі»).
13. Розширення І. Нечуєм-Левицьким тематичних і жанрових меж української реалістичної літератури. Показ життя української інтелігенції, її участі в національно-культурному житті України в повісті «Хмари». Духовний занепад українського селянства пореформеного періоду в повісті «Кайдашева сім'я», проблема батьків і дітей, функції сміху у творі.
 14. Панас Мирний – основоположник соціально-психологічного роману в українській літературі. Аналітичний підхід до дійсності та творчо-психологічна настанова на зображення життя людини в романах «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», «Повія». Композиційно-сюжетні особливості творів, сутність образу «пропащої сили», типове й індивідуальне в долі героїв.
 15. Становлення українського професійного театру і розвиток української драматургії II пол. XIX ст. Соціально-психологічні драми М. Старицького, М. Кропивницького. Драматургічне новаторство, жанрова різноманітність творів І. Тобілевича. Дворянство як міф про краще життя, підміна особистісних етичних цінностей станомою приналежністю у трагікомедії «Мартин Боруля». Трагедія неординарної особистості в конкретно-історичних умовах у п'єсі «Сава Чалий».
 16. Багатогранність творчої діяльності І. Франка. Лірико-проповідницькі та лірико-агітаційні настанови на суспільне пробудження у збірці «З вершин і низин». Широка гама почуттів ліричного героя у збірці «Зів'яле листя». Повісті «Перехресні стежки» та «Сойчине крило» як перехідне явище від реалізму до модернізму. Проблематика, конфлікт, символіко-образна система поеми «Мойсей».
 17. Український модернізм: загальна характеристика. І. Франко як перший аналітик українського модернізму («Із останніх десятиліть XIX віку»). Визначальні риси. Течії. Постаті. Місце в історії української літератури.
 18. Українська проза кінця XIX – початку XX ст.: загальна характеристика. О. Кобилянська, М. Коцюбинський, В. Винниченко, В. Стефаник: внесок у реформуванні епічних видів і жанрів. Їхня характеристика із зазначенням стильових ознак на матеріалі творів зазначених письменників. Аналіз одного з творів (на вибір).
 19. Українська драматургія кінця XIX – початку XX ст.: загальна характеристика. Леся Українка, В. Винниченко, О. Олесь: внесок у оновлення драматургічної поезики. Характеристика неоромантичної, неореалістичної, символістської драми на матеріалі творів зазначених авторів. Аналіз одного з творів (на вибір).
 20. Українська лірика кінця XIX – початку XX ст.: загальна характеристика. Творчість Лесі Українки, О. Олесь, поетів «Молодої музи», «Української хати»: новаторство, мотиви, особливості стилю. Аналіз творів зазначених поетів з акцентами на особливостях художності.
 21. Творчість П. Тичини періоду «Сонячних кларнетів» та 20-х років XX століття. Кларнетизм поета. Пейзажно-інтимна лірика («Арфами, арфами...», «О панно Інно...», «Ви знаєте, як липа шелестить...»). Трагічні картини періоду громадянської війни («Одчиняйте двері...», «Пам'яті тридцяти»).

22. Творчість М. Куліша і проблеми розвитку драматургії 1920-х – початку 30-х років. Народження епічної драми, її особливості: «Народний Малахій», «Патетична соната». Мистецтво Куліша-комедіографа: комедія «Мина Мазайло». Аналіз одного з творів (за вибором).
23. Життя і доля Є. Маланюка, основні мотиви лірики поета: складний образ України від «Степової Еллади» до «Діви-Обиди», історіософські картини в поезії («Ісход»), особистісно-громадянська позиція автора («Ісход», «Під чужим небом»).
24. Творчість І. Багряного. Трагічний «оптимізм» у відтворенні автором репресивного режиму, віра в духовні сили народу, втілені в романах «Тигролови», «Сад Гетсиманський» та ін. Аналіз одного з романів.
25. О. Довженко – кіномитець і письменник. Основні проблеми кіноповістей «Україна в огні» та «Зачарована Десна», жанрово-стильове новаторство О. Довженка, ліризм його творів.
26. Шістдесятництво як літературно-мистецький, філософсько-ідеологічний, суспільно-політичний феномен.
27. Ліна Костенко – поет-громадянин. Мотиви та образи лірики. Особливості художнього стилю. Аналіз одного з творів (на вибір).
28. Художнє мистецтво Григора Тютюнника-новеліста (на прикладі аналізу одного з творів). Проблематика, морально-етичні та психологічні колізії.
29. В. Стус. Світоглядно-філософська позиція митця. Основні мотиви поезії. Образ ліричного героя. Аналіз одного з творів (за вибором).
30. Сучасна українська проза. Її пошуковість, експериментаторство, філософічність (твори Ю. Андруховича, О. Забужко, М. Матіос та ін.). Аналіз одного із зразків сучасної прози (на вибір).

ЗМІСТ ПРОГРАМИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Мова як найважливіший засіб людського спілкування. Функції мови. Основні розділи загального мовознавства: теорія мови, методи і прийоми лінгвістичного аналізу, історія мовознавства. Філософські основи мовознавства.

2. Мова і суспільство. Суспільна природа мови і мовної діяльності. Роль мови у формуванні суспільної (національної) свідомості. Мова як суспільно-історична норма, територіальна і соціальна диференціація мов.

3. Соціальні спільності людей і соціальні типи мов. Мова, нація. Національні культури. Літературна мова та її стилі. Етнолінгвістика. Соціолінгвістика.

4. Семіотика – наука про систему мовних знаків. Проблеми знака. Мовні і немовні знаки. Специфіка мовного знака. Слово як основний мовний знак. Мова як особлива знакова система.

5. Передумови виникнення людської мови. Мова й етногенези. Мова і свідомість. Мова і мислення. Металінгвістика як наука про взаємовідношення мови і мислення. Психолінгвістика.

6. Семантика. Значення як понятійно-нормативна категорія. Типи мовних значень. Лексичні і граматичні значення. Семантична структура та її конструкти. Відношення мислення до граматичних значень мови. Теорія мовної відносності.

7. Система і структура мови. Мова як система систем. Поняття про мовні рівні (яруси) (фонематичний, лексико-семантичний, морфеміко-морфологічний та синтаксичний). Взаємодія мовних рівнів.

8. Мова як конкретно-історична категорія. Сучасний стан мовної системи в аспекті синхронії і діяхронії. Зовнішні та внутрішні причини мовних змін.

9. Поняття про методи наукового дослідження. Загальнонаукові методики вивчення мовного матеріалу (індукція, дедукція, аналіз, синтез). Класифікація методів у мовознавстві.

10. Характеристика основних лінгвістичних методів (описового, порівняльно-історичного, зіставного, структурних, математичних та інших).

11. Харківська лінгвістична школа. Загальнолінгвістична концепція О. О. Потебні. Учення про мову і мислення, слово, його внутрішню форму та значення, систему мови.

12. Мовознавство на сучасному етапі (когнітивна, функціональна, комунікативна лінгвістика, лінгвістика тексту та інші).

13. Походження писемності в східних слов'ян як культурно-філологічна проблема. Огляд найважливіших писемних пам'яток української мови.

14. Основні етапи становлення української правописної системи. Принципи правопису. Сучасні правописні дискусії.

15. Виникнення та розвиток слов'янського порівняльно-історичного мовознавства. О. Х. Востоков – основоположник слов'янського порівняльно-історичного мовознавства. Роль І. І. Срезневського, М. О. Максимовича, Ф. І. Буслаєва, О. О. Потебні, І. Я. Ягича, Ф. П. Фортунатова, І. О. Бодуена де Куртене, А. Ю. Кримського, Ф. Міклошича та інших дослідників у вивченні проблем мовознавчої славістики.

16. Поняття про праслов'янську мову. Хронологічні рамки існування праслов'янської мови. Періодизація розвитку праслов'янської мови. Загальна характеристика фонетичних змін і граматичної будови праслов'янської мови. Питання про прабатьківщину слов'ян.

17. Загальні відомості про фонологічну систему слов'янських мов. Система вокалізму та консонантизму. Голосні та приголосні фонемі, їхня звукова реалізація.

18. Порівняльний аналіз (з історичними коментарями) найголовніших фонетичних явищ слов'янських мов у системі голосних (зміна початкового [o] на [e], рефлексі ort, olt, виникнення першого повноголосся в східнослов'янських мовах; співвідношення [i] та [e] в російській та українській мовах на місці колишнього ять; чергування етимологічних /e/, /o/ з /i/ в українській мові та відсутність його в інших слов'янських мовах; артикуляційні особливості українського звука [и], що виник унаслідок збігу давніх [и] та [ы]; наявність приставного [i] перед сонорними в українській мові та інші явища з історії вокалічної системи).

19. Порівняльний аналіз (з історичними коментарями) найголовніших фонетичних явищ слов'янських мов у системі приголосних (характер приголосних перед [e]; наслідки палаталізації приголосних; доля приголосного [л] після колишніх ъ та ь; зміни дзвінких приголосних у кінці слів; характер асиміляції приголосних; характеристика губних, шиплячих, [p] та [ц]; розвиток

протетичних приголосних в українській, білоруській та інших слов'янських мовах).

20. Характеристика основних акцентуаційних та орфоепічних особливостей слов'янських мов.

21. Предмет, завдання, основна термінологія ономастики. Методи дослідження власних назв різних класів. Головна наукова та довідкова література з ономастики. Ономастичні словники.

22. Антропоніміка. Імена, по батькові, прізвища, псевдоніми, прізвиська, псевдо, нікнейми (ніки) як сфера дослідження антропоніміки. Принципи називання дітей нашими предками. Походження імен (слов'янські, латинські, давньосврейські, грецькі, штучні деривати). Способи творення прізвищ в українській мові. Природа і завдання псевдонімів.

23. Топоніміка. Історія розвитку топоніміки. Основні завдання сучасної топоніміки. Принципи, мотиви та способи номінації географічних об'єктів в українській мові. Словотворення українських топонімів. Проблема перейменування ойконімів, малих топооб'єктів у межах населених пунктів.

24. Гідроніміка. Історія розвитку, основні завдання та термінологія гідроніміки. Гідрооб'єкти: принципи, мотиви, способи номінації та словотвірні аспекти. Основні монографії та лексикографічні праці з гідроніміки.

25. Літературна ономастика, або поетика оніма. Специфіка власних назв у художній літературі. Предмет і завдання літературної ономастики. Сутність поетоніма. Типологія літературних назв. Гумористичний принцип у літературній ономастиці. Характеристична функція антропонімів у художньому тексті. Ономастика рідного краю в художній літературі.

26. Нові напрямки української ономастики. Актуальні проблеми української конотоніміки. Конотативна ономастична лексика в мові періодичних видань. Словники конотативних власних назв. Когнітивна ономастика. Соціономастика як напрямок сучасної лінгвістики: українські здобутки та перспективи.

27. Ономастика і граматики. Основні словотвірні закономірності у сфері ономастики. Особливості відмінювання власних назв різних класів і підкласів. Ономастика і морфологічна парадигматика. Проблеми вимови, наголошування, правопису питомих та іншомовних пропріальних назв.

28. Дериватологія як окрема лінгвістична дисципліна. Поняття синхронії та діакронії в словотворі. Проблема класифікації способів словотворення.

29. Морфологія. Частини мови як основні морфологічні одиниці. Основні риси морфологічної будови слов'янських мов. Спільність засобів вираження граматичних значень.

30. Принципи класифікації частин мови. Проблема займенникових слів. Ступені й різновиди взаємопереходу частин мови.

31. Іменні частини мови. Граматичні категорії іменних частин мови: спільні та відмінні риси.

32. Синхронна характеристика граматичних категорій іменників у слов'янських мовах. Залишки форм двоїни. Історичні принципи поділу іменників на відміни в слов'янських мовах. Порівняльна характеристика відмінкових закінчень іменників у слов'янських мовах (з історичними коментарями).

33. Морфологічна парадигматика як окрема галузь мовознавства. Історія вивчення системи словозміни іменника в українській мові. Учення про

синтагматику і парадигматику Ф. де Соссюра. Предмет і завдання морфологічної парадигматики. Термінологічний апарат. Значення термінів «парадигма» та «парадигматика».

34. Основні чинники визначення елементарних парадигматичних класів у сучасній українській літературній мові: морфологічний, лексико-семантичний, акцентуаційний, синтагматичний, словотвірний, морфонологічний тощо. Нові пропозиції Орфографічної комісії (по суті повернення до історичних форм системи словозміни української мови).

35. Типи відмінювання іменників: іменниковий, прикметниковий, різновідмінювані. Динамічні процеси в іменниковому відмінюванні. Історичний коментар до становлення системи словозміни іменників.

36. Прикметник як периферійна частина мови. Морфологічні та словотвірні категорії прикметника. Міжрівнева (морфолого-синтаксико-словотвірна) категорія ступенів порівняння й актантна деривація. Діеприкметник як віддієслівний прикметник.

37. Специфіка функціонування членних і нечленних прикметників у слов'янських мовах. Порівняльна характеристика відмінкових форм прикметників у слов'янських мовах. Ступені порівняння.

38. Проблема частиномовної природи числівника. Семантичні та структурно-морфологічні розряди числівників. Граматичні категорії числівника. Особливості відмінювання.

39. Порівняльна характеристика структури та форм числівників у східнослов'янських мовах. Історичні коментарі до відмінювання числівників. Характер сполучуваності числівників з іменниками.

40. Становлення системи дієслівних форм у процесі формування граматичного ладу української мови. Граматичні категорії дієслів сучасної української мови, їхній взаємозв'язок.

41. Дієслово. Порівняльна характеристика (з історичними коментарями) особових форм дієслів у слов'янських мовах. Форми майбутнього, минулого та давноминулого часів в українській та інших слов'янських мовах.

42. Граматичні ознаки дієприслівників. Творення і синтаксична роль дієприслівників. Перехід дієприслівників у прислівники й прийменники. Проблема слів категорії стану.

43. Прислівник. Походження і морфологічна будова прислівників у слов'янських мовах у порівняльному аспекті. Ступені порівняння прислівників.

44. Проблема лінгвістичного статусу службових слів, вигуків. Порівняльна характеристика будови та функціонування службових частин мови та вигуків у слов'янських мовах.

45. Синтаксис як граматичний рівень сучасної української літературної мови. Типи синтаксичних одиниць. Граматична спільність синтаксичної будови слов'янських мов.

46. Словосполучення як некомунікативна синтаксична одиниця. Синтаксичні зв'язки в словосполученні й реченні: засоби, типи та форми. Спільні й відмінні риси в будові словосполучень слов'янських мов. Огляд особливостей керування дієслів, уживання прийменникових і безприйменникових конструкцій.

47. Речення як основна одиниця синтаксису: його ознаки, аспекти вивчення, типи. До питання про кваліфікацію речень з ускладнювальними компонентами.

48. Спільне і відмінне у вираженні головних і другорядних членів речення в слов'янських мовах. Дієприкметникові та дієприслівникові звороти в російській та українській мовах.

49. Проблеми гіпотаксису та паратаксису сучасної української літературної мови. Спільне і відмінне в будові складних речень у слов'янських мовах.

50. Питання про статус безсполучникового складного речення. Змістові відношення та засоби зв'язку між предикативними частинами безсполучникового речення. Пунктуація на межі частин безсполучникового речення.

51. Періодизація розвитку української мови як наукова проблема. Огляд найвідоміших періодизацій.

52. Розмежування понять: літературна мова, мова художньої літератури, загальнонародна мова, діалектна мова. Діалектне членування української мови. Фонетичні, лексичні та граматичні особливості говорів української мови. Диференційні ознаки південно-східного наріччя української мови.

53. Поняття про староукраїнську літературну мову. Причини її занепаду. «Руська» та «слов'яноруська» (церковнослов'янська) мови. Сфери вживання, особливості розвитку.

54. Літературна мова періоду Київської Русі. Варіанти (різновиди) цієї мови, сфери їхнього вживання.

55. Формування і початки розвитку нової української літературної мови. Роль у цьому процесі мови творів І. П. Котляревського.

56. Т. Г. Шевченко – основоположник нової української літературної мови. Джерела (народна мова, фольклор, архаїзми, іншомовні запозичення, зокрема старослов'янізми, неологізми) та особливості мови Т. Г. Шевченка на різних лінгвістичних рівнях.

57. Розвиток публіцистичного стилю в новій українській літературній мові кінця XVIII – початку XX століть.

58. Типологія словників. Історія створення перекладних і тлумачних словників (XVI–XX ст.). Здобутки сучасної лексикографії.

59. Специфіка розвитку української літературної мови в другій половині XIX – на початку XX століть.

60. Розвиток української мови в період державної самостійності України в кінці XX – на початку XXI століть.

Критерії оцінювання відповідей вступників

(181 – 200 балів) оцінка «відмінно»

- вільно володіє категорійно-понятійним апаратом літературознавчих і мовознавчих дисциплін;
- виявляє ґрунтовні знання з історії української літератури та історії української мови;
- володіє мистецтвом аналізу літературного твору;

- коректно аналізує одиниці різних рівнів сучасної української літературної мови;
- володіє принципами й навиками системного аналізу лінгвістичних явищ, понять, категорій;
- уміє логічно та аргументовано викладати свої думки;
- знайомий з усією обов'язковою літературою, виявляє свідомий інтерес до додаткової літератури, послуговується інформаційними ресурсами;
- демонструє високу культуру фахового мовлення.

(136 – 180 балів) оцінка «добре»

- в основному добре володіє фактичним матеріалом з теорії літератури, уміє застосовувати його при аналізі літературного твору і літературного процесу, проте допускає при цьому незначні помилки та неточності;
- загалом добре володіє фактичним матеріалом з теорії лінгвістики, проте допускає при цьому незначні помилки та неточності;
- має ґрунтовні знання з історії літератури, проте допускає незначні неточності;
- уміє коментувати мовні явища, установлювати системні зв'язки, хоч аргументація не відзначається оригінальністю;
- належним чином володіє методологією та методикою аналізу літературного твору, проте допускає неточності у формулюванні головних смислів та в аналізі виражально-зображувальних засобів;
- належним чином володіє методологією та методикою аналізу мовних явищ, проте допускає неточності, не завжди дотримується логіки викладу;
- коментує всі лінгвістичні процеси, хоч деякі – після нагадування;
- добре володіє усним та письмовим мовленням;
- додаткову літературу знає, але, відповідаючи на певне питання, не посилається на неї;

(100 – 135 балів) оцінка «задовільно»

- посередньо володіє фактичним матеріалом з історії та теорії літератури, допускає незначні помилки у розумінні основних категоріальних понять теорії літератури;
- посередньо володіє фактичним матеріалом з мовознавчих дисциплін, допускає помилки в розумінні деяких понять, категорій, явищ;
- відчуває деякі труднощі при ілюстрації теоретико-літературних та мовознавчих положень конкретними прикладами;
- відтворює теоретичні положення не завжди логічно й послідовно;
- недостатньо розуміє логіку та особливості літературного процесу;
- недостатньо володіє методологією та методикою аналізу літературного твору, допускає неточності у формулюванні головних смислів та в аналізі виражально-зображувальних засобів;
- недостатньо володіє методологією та методикою аналізу мовних явищ, допускає помилки у виборі стратегії і тактики викладу матеріалу, неточності у вживанні термінів;

- допускає помилки у виборі стратегії і тактики аналізу літературного твору;
- культура мовлення достатня, проте не вражає багатством і різноманітністю форм, допускає помилки в наголошуванні слів.

(1 – 99 балів) оцінка «незадовільно»

- неглибоко та не системно засвоїв теоретичний матеріал, відтворює його репродуктивно – тобто з недостатньою осмисленістю; проявляє некомпетентності в знанні історії української літератури та історії української мови;
- відчуває труднощі при ілюстрації теоретико-літературних положень конкретними прикладами;
- недостатньо володіє методологією та методикою аналізу мовних явищ, допускає неточності, сплутує лінгвістичні факти;
- з недостатньою професійністю володіє термінологічним апаратом теорії літератури;
- погано розуміє логіку та особливості сучасного літературного процесу;
- недостатньо володіє методологією та методикою аналізу літературного твору, допускає неточності у формулюванні головних смислів та в аналізі виражально-зображувальних засобів;
- з недостатньою професійністю послуговується термінологічним апаратом лінгвістичних дисциплін;
- допускає грубі помилки у виборі стратегії і тактики аналізу літературного твору;
- відчуває труднощі, ілюструючи теоретичні положення конкретними прикладами;
- не завжди може пояснити причини тих чи тих явищ, виклад непослідовний, пропускає фрагменти, важливі для розуміння думки;
- лексика збіднена, допускає помилки різного типу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. ; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. 634 с.
2. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. Київ : Смолоскип, 2008. 360 с.
3. Білоус П. В. Вступ до літературознавства: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 336 с.
4. Білоус П. В. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості: Лекції. Житомир : Рута, 2009. 336 с.
5. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури : підручник ; за наук. ред. О. Галич. Київ : Либідь, 2001. 488 с.
6. Іванишин В. П. Нариси з теорії літератури : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 256 с.
7. Ключек Г. Д. У світлі вічних критеріїв. Про систему критеріїв оцінки літературного твору. Київ, 1989.

8. Ключек Г. Д. Енергія художнього слова. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. 447 с.
9. Лаврусенко М., Михида С. Історія літературознавства. Навчально-методичний комплекс (за вимогами кредитно-модульної системи) Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. 68 с.
10. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / автор-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 608 с.; Т. 2. 624 с.
11. Марко В. Аналіз художнього твору й методичні студії : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 280 с. (Серія „Альма-матер”).
12. Михида С. Психопоетика українського модерну: Проблема реконструкції особистості письменника. Кіровоград : Поліграф–Терція, 2012. 352 с.
13. Моклиця М. Основи літературознавства. Тернопіль : Підручники і посібники, 2002. 192 с.
14. Наєнко М. Історія українського літературознавства. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 520 с.
15. Павличко С. Теорія літератури. Київ : Основи, 2002. 679 с.
16. Пахаренко В. Основи теорії літератури: навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2009. 296 с.
17. Пахаренко В. Українська поезика. 2-е вид., доп. Черкаси : Відлуння-Плюс, 2002. 320 с.
18. Семенюк Г., Гуляк А., Бондарєва О. Версифікація: теорія і практика віршування. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. 304 с.
19. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства) : Підр. для студ. вищ. навч. закл. з гуманіт. спец. філологія, журналістика, літературна творчість. 2-е вид., випр. і доп. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2003. 448 с.
20. Ференц Н. Основи літературознавства. Підручник для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ. Київ : Знання, 2011. 431 с.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови / Н. Д. Бабич. – Львів : Вид-во «Світ», 2003. – 432 с.
2. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 1991. – 231 с.
3. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко. – К. : Вища шк., 2005. – 270 с.
4. Білецький О. Про мову і мовознавство / О. Білецький. – К. : АртЕк, 1996. – 223 с.
5. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : академічна граматики української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська ; за ред. І. Р. Вихованця. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2004. – 398 с.
6. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / А. Й. Багмут, Л. І. Коломієць та ін. / за ред. О. С. Мельничука. – К. : Наук. думка, 1966. – 595 с.

7. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології (вступні розділи) / Й. О. Дзендзелівський. – Ужгород : Ужгород. держ. ун-т, 1966. – 98 с.
8. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови : морфологія / А. П. Загнітко. – Донецьк : Дон ДУ, 1996. – 437 с.
9. Загнітко А. П. Теретична граматики української мови. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2001. – 662 с.
10. Іваницька Н. Л. Синтаксис простого речення. Складні випадки аналізу / Н. Л. Іваницька. – К. : Вища шк., 1989. – 63 с.
11. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові / Н. Л. Іваницька. – К. : Вища шк., 1986. – 168 с.
12. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики : монографія / О. Ю. Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2006. – 325 с.
13. Карпенко Ю. О. Літературна ономастика / Ю. О. Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2008. – 328 с.
14. Ковтюх (Авдєєва) С. Л. Морфологічна парадигматика української мови // Українська мова. – 2003. – № 3–4. – С. 65–76.
15. Ковтюх С. Л. Сучасна українська літературна мова (Вступ. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія) : навчально-методичний посібник / С. Л. Ковтюх. – Кіровоград, 2011. – 232 с.
16. Ковтюх С. Л. Словозмінна парадигматика українських прізвищ : [монографія] / С. Л. Ковтюх, О. М. Кашталян ; за ред. С. Л. Ковтюх. – Кіровоград : Полімед-Сервіс, 2012. – 258 с.
17. Ковтюх С. Л. Сучасна українська літературна мова (Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія) : навчально-методичний посібник / С. Л. Ковтюх. – Кіровоград, 2014. – 288 с.
18. Кочерган М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган. – К. : Вид-чий центр «Академія», 1999. – 288 с.
19. Кравченко Л. О. Українська ономастика : антропоніміка : навч. посіб. / Л. О. Кравченко. – К. : Знання, 2014. – 239 с.
20. Лукаш Г. П. Актуальні питання української конотоніміки : [монографія] / Г. П. Лукаш. – Донецьк : ТОВ «Видавничо-поліграфічне підприємство «ПРОМІНЬ», 2011. – 438 с.
21. Лучик В. В. Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. – Кіровоград, 1996. – 235 с.
22. Лучик В. В. Іншомовні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. – Кіровоград, 1999. – 104 с.
23. Матвіяс І. Г. Говори української мови / І. Г. Матвіяс. – К. : Наук. думка, 1991. – 168 с.
24. Огієнко І. І. Історія української літературної мови / І. І. Огієнко. – К., 1995. – 296 с.
25. Півторак Г. Українці : звідки ми і наша мова / Г. Півторак. – К. : Наук. думка, 1993. – 200 с.
26. Русанівський В. М. Історія української літературної мови / В. М. Русанівський. – К. : АртЕк, 2001. – 392 с.
27. Самійленко С. П. Нариси з історичної морфології української мови. – Ч. I / С. П. Самійленко. – К. : Радянська школа, 1964. – 234 с.

28. Семчинський С. В. Загальне мовознавство / С. В. Семчинський. – К. : АТ «Око», 1996. – 416 с.
29. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української літературної мови : проблемні питання : навч. посіб. / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища шк., 1994. – 670 с.
30. Сучасна українська літературна мова / [за ред. А. П. Грищенка]. – [3-є вид., допов.] – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
31. Сучасна українська літературна мова / [за ред. М. Я. Плющ]. – [2-е вид., допов.] – К. : Вища шк., 2000. – 430 с.
32. Українська мова. Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
33. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині ХІХ ст. (1900–1941) : стан і статус / Юрій Шевельов. – Чернівці : Рута, 1998. – 208 с.
34. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови / Ю. Шерех. – Мюнхен : Молоде життя, 1951. – 402 с.
35. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.